

Διαχρονική Προσέγγιση στην Αρχιτεκτονική του Ελληνικού Χώρου Τυπολογία – Συγκριτική Μορφολογία

Μάθημα 1^ο : Εισαγωγικά & Μεθοδολογικά

Μαρία Αρακαδάκη
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Εισαγωγικά & Μεθοδολογικά

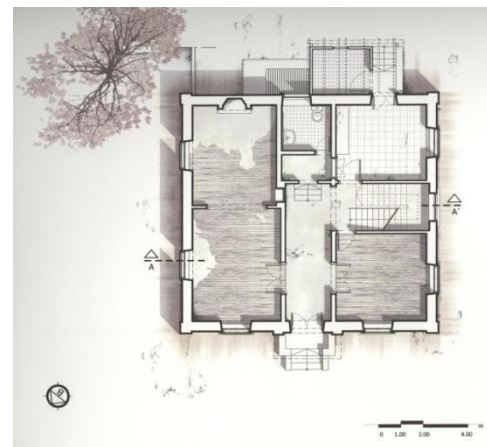
Σκοποί

- Να δοθούν μερικές βασικές έννοιες, ορισμοί και κατευθύνσεις για την περιήγηση σε μια περιοχή της αρχιτεκτονικής όχι ιδιαίτερα γνωστή
- Να προσελκυστεί το ενδιαφέρον στην αξία και τα διδάγματα της παράδοσης, ειδικότερα της αρχιτεκτονικής παράδοσης

ΕΠΩΝΥΜΗ Ή ΛΟΓΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Το δομημένο περιβάλλον, σε όλες τις ιστορικές περιόδους, ελάχιστα ελέγχεται από τον αρχιτέκτονα. Η μνημειακή και γενικά η **επώνυμη** ή **επίσημη** ή **λόγια** αρχιτεκτονική αντιπροσωπεύει ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου της αρχιτεκτονικής δημιουργίας

ΑΝΩΝΥΜΗ Ή ΛΑΪΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Το μέγιστο μέρος του κτισμένου χώρου διαμορφώνεται από τη λεγόμενη **ανώνυμη** (vernacular) ή **λαϊκή** (popular) αρχιτεκτονική, η οποία απασχολεί την ιστορία και τη θεωρία της αρχιτεκτονικής σε βαθμό αντιστρόφως ανάλογο με τη διάδοσή της.

ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

- Παρατηρείται δηλαδή μια **υποτίμηση** για το μεγαλύτερο μέρος του δομημένου περιβάλλοντος και μια τάση να βλέπουμε απλώς λασποκάλυβα ή ασήμαντα αγροτόσπιτα, εκεί όπου υπάρχουν κτίσματα υψηλής αξίας, που θα μπορούσαν να μας διδάξουν πολλά

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ; ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΜΙΑ «ΔΥΣΚΟΛΗ» ΕΝΝΟΙΑ

- Ως **παράδοση** νοείται το αξιακό σύστημα και το υλικό περιεχόμενο ενός πολιτισμού, που μεταδίδεται προφορικά από γενιά σε γενιά (ήθη και έθιμα, ηθικές αξίες, καταξιωμένες αρχές, καλλιτεχνική δημιουργία κ.λπ.)

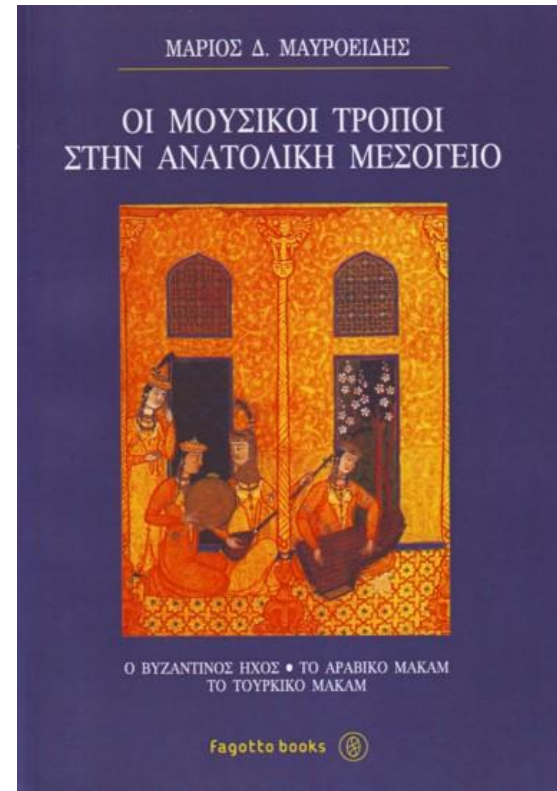
Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ

- Η παράδοση είναι η **άμεσα** υλοποιημένη μορφή των αξιών ενός πολιτισμού. Αποτελεί δεξαμενή για την άντληση συλλογικής **αυτογνωσίας** και -στη σημερινή συγκυρία- και αυτοπεποίθησης...

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ

- ...και, ακόμη, μια αστείρευτη πηγή γνώσης, όχι προς αντιγραφή, αλλά για **ερμηνεία, κατανόηση και διαμόρφωση αρχών**, στα πλαίσια του σύγχρονου πολιτιστικού γίγνεσθαι.

Η ΑΝΩΝΥΜΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

- Η ανώνυμη αρχιτεκτονική, τμήμα της **λαϊκής παράδοσης** και του **λαϊκού πολιτισμού**, βρίσκεται πολύ πιο κοντά στη βιωμένη εμπειρία ενός λαού από την επώνυμη αρχιτεκτονική, που συνήθως αφορά μια μικρή ελίτ.

ΑΡΧΕΓΟΝΗ (PRIMITIVE) ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Πρωτόγονη θεωρείται συνήθως μια κοινωνία που δεν έχει ακόμη γραπτό λόγο. Στην αρχιτεκτονική έκφραση μιας τέτοιας κοινωνίας βρίσκονται οι **απαρχές** της αρχιτεκτονικής, μορφές στοιχειώδεις και άχρονες, που επιβιώνουν σχεδόν αναλλοίωτες μέχρι σήμερα

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΕΓΟΝΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Η αρχέγονη αρχιτεκτονική που κατακτά μια πιο προχωρημένη (σε τεχνολογία, εξειδίκευση κ.λπ.) έκφραση, στα πλαίσια μιας κοινωνίας λιγότερο πρωτόγονης, περνά σταδιακά σε μια πιο εξελιγμένη φάση, που είναι η καθαυτό **λαϊκή** ή, κατά τον ελληνικό νεολογισμό, **παραδοσιακή** αρχιτεκτονική

ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΦΥΣΗ, ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το δομημένο περιβάλλον καθορίζεται από την αλληλεπίδραση ανάμεσα

- Στον **άνθρωπο** -την κοινωνική του οργάνωση, τα πιστεύω του, τον τρόπο ζωής, τις ανάγκες, τις φιλοδοξίες, τις οικονομικές και τεχνικές δυνατότητες, τις μόδες κ.λπ.
- Στη **φύση** -τις κλιματολογικές συνθήκες, τα δομικά υλικά, τη θέση, τη δυναμική του τοπίου.

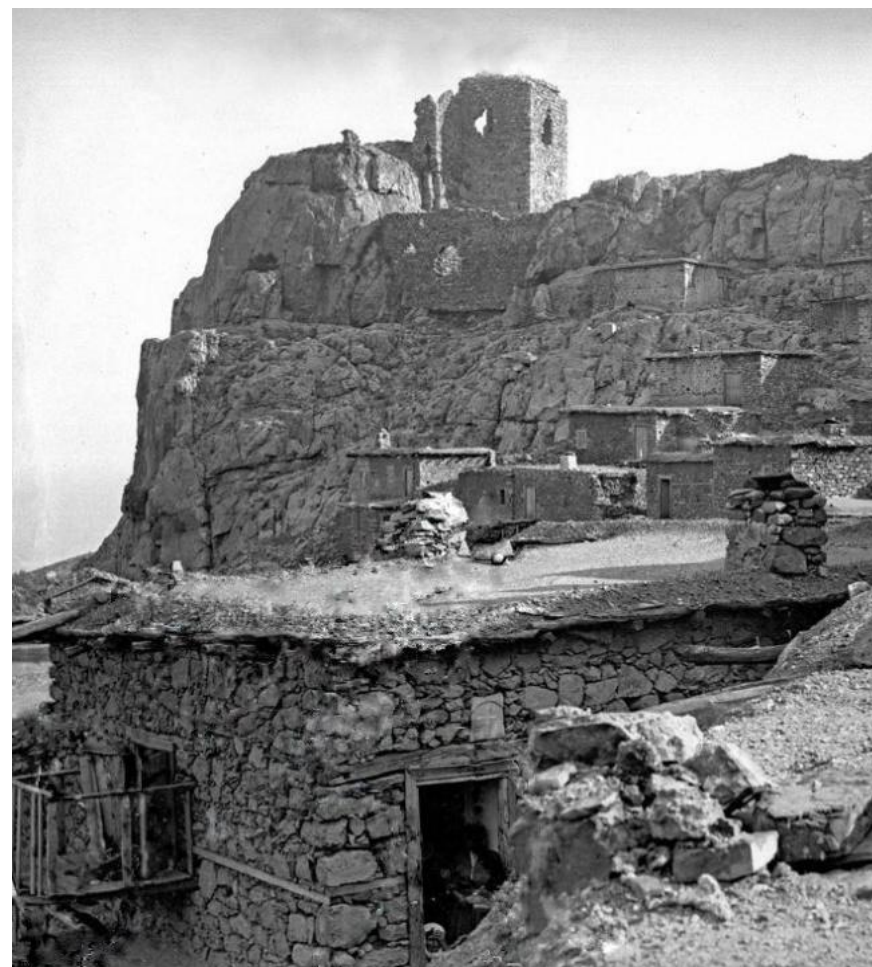
ΝΟΜΟΤΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ

- Ανάμεσα στα παραπάνω και στο εκάστοτε παραγόμενο αρχιτεκτόνημα διαπιστώνεται μια **νομοτελειακή σχέση**, παρόμοιες δηλαδή συνθήκες παράγουν, **συνήθως**, παραπλήσιες μορφές, π.χ. το ξηρό κλίμα συνδυάζεται τις περισσότερες φορές με επίπεδη στέγη...

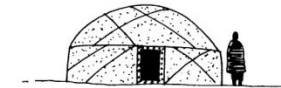
ΝΟΜΟΤΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ

- ...όχι όμως μια αιτιοκρατική **σχέση**: κανείς από τους παράγοντες αυτούς δεν είναι **από μόνος του καθοριστικός** της μορφής, π.χ. σε μια ορεινή περιοχή με βροχερό κλίμα μπορεί να συναντήσουμε χωμάτινο δώμα...

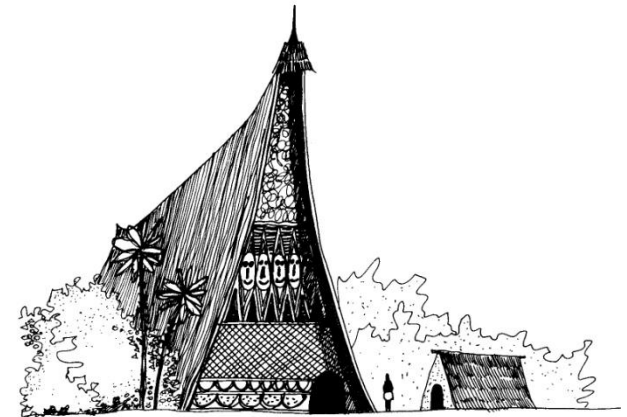
ΝΟΜΟΤΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ

- ...επειδή πάντα υπάρχει, ακόμη και στις πιο ακραίες συνθήκες, και πάντα υπεισέρχεται η **δυνατότητα της επιλογής**, π.χ. σε μια περιοχή με αφθονία ξύλου οι ναοί μπορεί να κατασκευάζονται από πέτρα, που μεταφέρεται με κόπτο από αλλού, επειδή το ξύλο θεωρείται φθαρτό υλικό.

ΝΟΜΟΤΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ

- Το γεγονός ότι τα **κριτήρια** της επιλογής είναι οι πεποιθήσεις, οι επιθυμίες και τα εκάστοτε πρότυπα ζωής, σημαίνει ότι οι **κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες** έχουν βαρύνουσα σημασία στη **γένεση** και την **εξέλιξη** των μορφών. Γι' αυτό σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποφεύγονται οι γενικεύσεις.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

- Ο όρος **παραδοσιακή** αρχιτεκτονική έχει πολύ πιο ενεργητική έννοια από τον σύγχρονο διεθνή όρο **αρχιτεκτονική κληρονομιά** (heritage), που δηλώνει αποδοχή και διατήρηση χωρίς, απαραίτητως, αίσθηση **συνέχειας**.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

- Η παράδοση είναι μια **ζώσα αξία**, που παραλαμβάνεται από τους προγόνους **για να μεταφερθεί** στους απογόνους, μαζί με τις ιδιαίτερες **ερμηνείες** και **προσθήκες** της κάθε γενιάς...

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

- ...επειδή ο λαϊκός τεχνίτης, καλλιτέχνης ή μάστορας, δεν είναι ποτέ αδιάφορος και παθητικός **εκτελεστής**, είναι πάντοτε **δημιουργός**

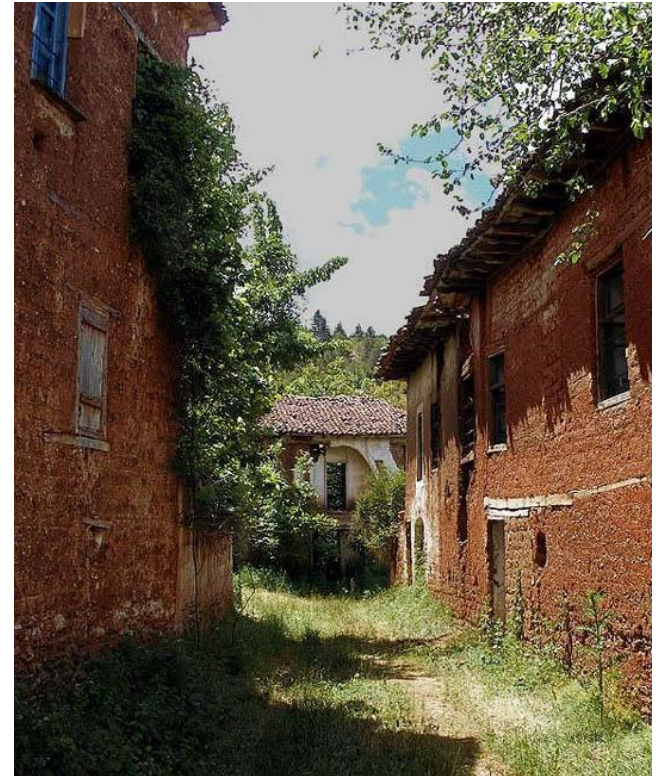
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Στη χώρα μας από τη δεκαετία του 1970, επικράτησε να ονομάζεται **παραδοσιακή** εκείνη η ανώνυμη αρχιτεκτονική που ανάγεται στα **μεταβυζαντινά** χρόνια, ιδίως στον 17ο αιώνα ως τις αρχές του 20ού -μια και από τον 15ο-17ο αι. τα σωζόμενα λείψανα είναι ελάχιστα.

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

- Η ανώνυμη, τόσο η αρχέγονη όσο και η λαϊκή ή παραδοσιακή αρχιτεκτονική, δεν παράγεται με διαδικασίες σχεδιασμού. Είναι ένα αυθόρμητο δημιούργημα, είτε των ίδιων των χρηστών, ή, το πολύ, εμπειρικών λαϊκών μαστόρων .

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ *ΕΞΕΛΙΞΗΣ* ΣΤΗΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Γι' αυτό, στην εξέταση των μηχανισμών δημιουργίας της εισήχθη η θεωρία της *εξέλιξης*, με την οποία επιχειρείται να ερμηνευθεί η ανάδυση των πιο σύνθετων και προηγμένων αρχιτεκτονικών μορφών μέσα από τις πιο απλές και αρχέγονες

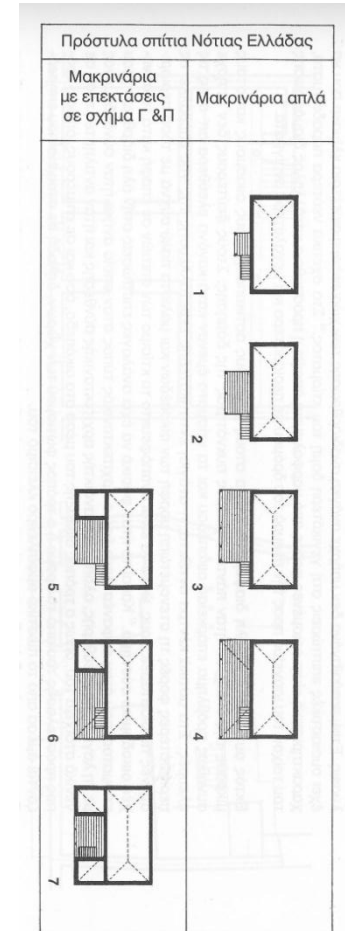
ΕΞΕΛΙΞΗ & ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ

- Η εξέλιξη της ανώνυμης αρχιτεκτονικής ακολουθεί την ιστορική και πολιτιστική πορεία ενός τόπου, με **κύκλους** από διαδοχικά βήματα ακμής και οπισθοδρόμησης. Απλουστευτικά, ωστόσο, εξετάζεται ως πορεία **γραμμική**
- Από τη θεωρία της εξέλιξης προέκυψε το μεθοδολογικό εργαλείο της **τυπολογίας**

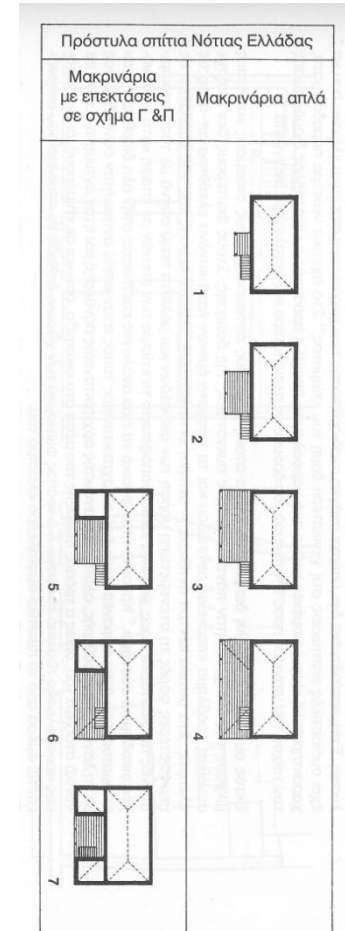
ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ;

- Ο **αρχιτεκτονικός τύπος** δεν απεικονίζει ένα συγκεκριμένο κτίσμα: αποτελεί αφηρημένο, **θεωρητικό πρότυπο βασικής κάτοψης**, που μπορεί να αντιστοιχεί σε πολλές διαφορετικές πραγματικές κατόψεις, ανόμοιες μεταξύ τους.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ;

- Στη σύγχρονη έρευνα οι **αρχιτεκτονικοί τύποι** επιλέγονται με βάση αντιληπτικούς κανόνες, ώστε να απαρτίζουν μια λογική αλληλουχία

Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

- Στην ανώνυμη αρχιτεκτονική οι βασικοί τύποι είναι **συλλογικά δημιουργήματα** που μορφοποιήθηκαν σε χρονικό βάθος γενεών, είναι γνωστά και αποδεκτά από όλους και όλοι μπορούν να τα κατανοήσουν και να τα εφαρμόσουν χωρίς την παρεμβολή ειδικών

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ

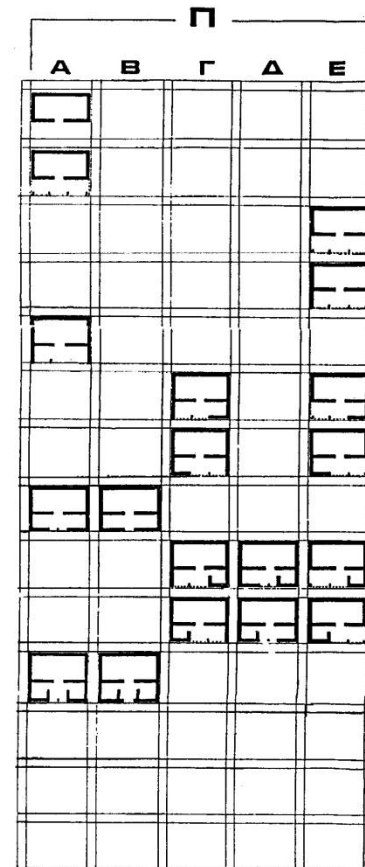
- Στην **αρχέγονη** αρχιτεκτονική οι βασικοί τύποι είναι ελάχιστοι, ή μόνον ένας, που αποτελεί το μοναδικό πρότυπο, π.χ. η χορτοκαλύβα.
- Στην **παραδοσιακή** αρχιτεκτονική οι τύποι είναι περισσότεροι, ακόμη περιορισμένοι σε αριθμό αλλά με μεγαλύτερο αριθμό παραλλαγών
- Στην **επώνυμη** και τη **σύγχρονη** αρχιτεκτονική κάθε κτίσμα είναι πρωτότυπο, δημιουργείται και υλοποιείται με σχεδιασμό. Σήμερα η ιδιότητα της πρωτοτυπίας έχει αναχθεί σε **αυτοσκοπό**

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

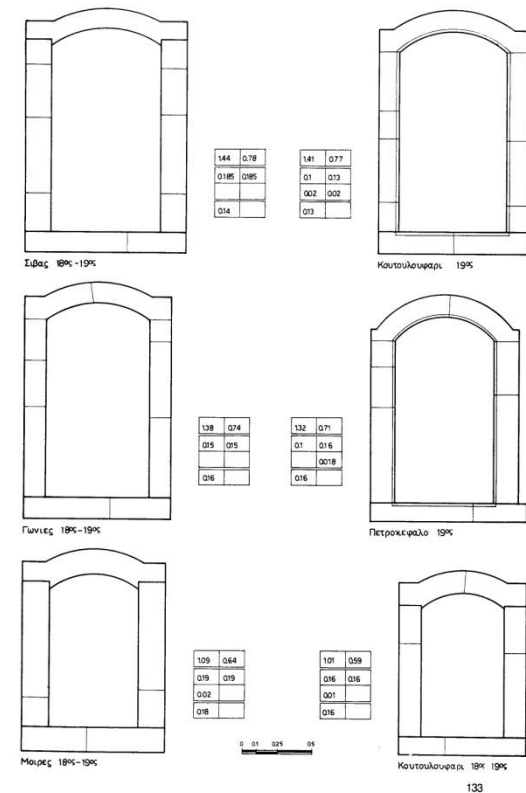
- Η **τυπολογία** είναι ένας τρόπος κατάταξης αντιπροσωπευτικών θεωρητικών ιδεογραμμάτων των βασικών αρχιτεκτονικών τύπων σε ένα είδος αρχιτεκτονικών γενεαλογικών δένδρων, τους **τυπολογικούς πίνακες**, προχωρώντας από τον απλούστερο προς τον συνθετότερο τύπο

ΠΛΑΤΥΜΕΤΩΠΟ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

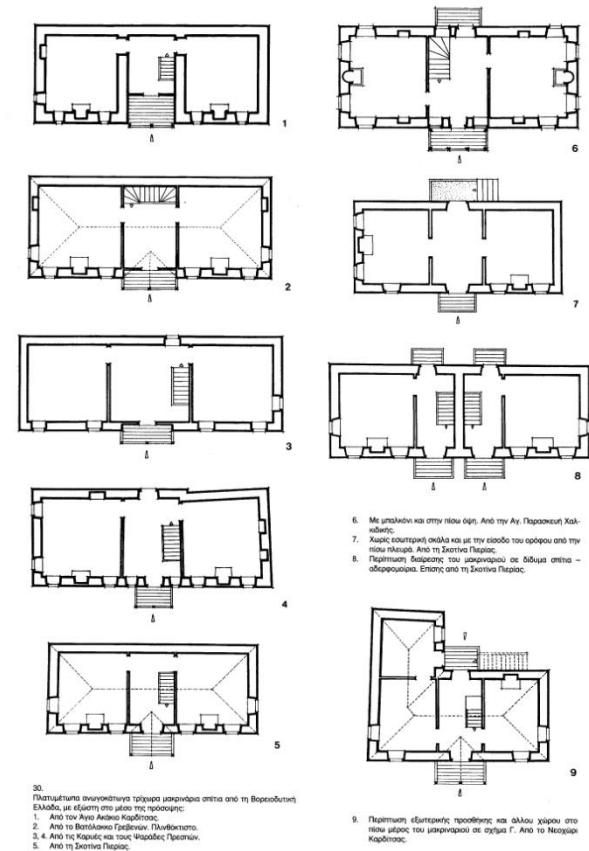
- Οι τυπολογικοί πίνακες αναφέρονται συνήθως σε **κατόψεις**, μπορούν όμως να καταρτιστούν και διάφορες άλλες τυπολογίες, π.χ. **ανοιγμάτων, προεξοχών, εξωστών κ.λπ.**

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ & ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

- Η τυπολογία είναι **καθαρά μεθοδολογικό εργαλείο**, εγκεφαλική διεργασία που διευκολύνει τη **λογική ταξινόμηση** και τη μελέτη ενός αρχιτεκτονικού υλικού
- Η αλληλουχία των αρχιτεκτονικών τύπων **δεν αποτελεί χρονολογική ένδειξη**, ούτε επιτρέπει χρονολογικά συμπεράσματα

30

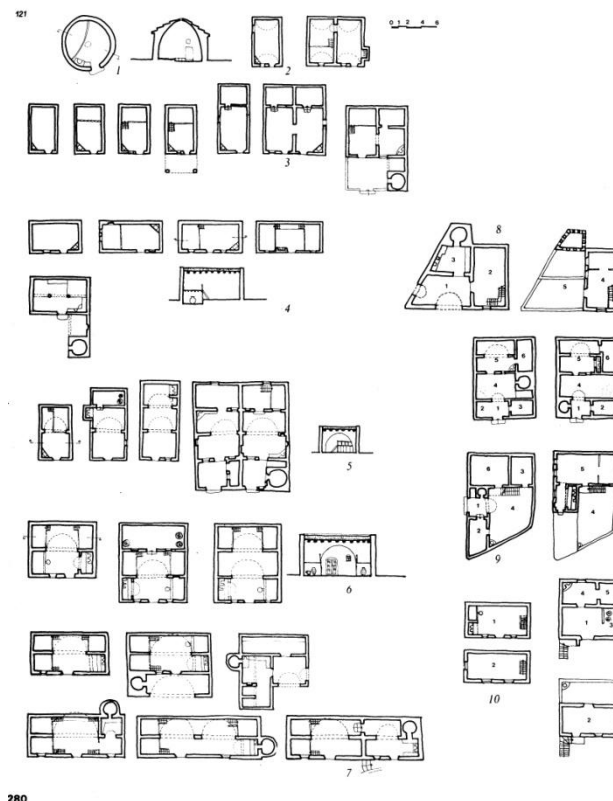

33

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ & ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

- Οι απλούστεροι και οι συνθετότεροι τύποι συνήθως **συνυπάρχουν στην ίδια χρονική περίοδο** σε έναν τόπο, χωρίς αυτό να αποδεικνύει ότι οι δεύτεροι δημιουργήθηκαν από το μετασχηματισμό των πρώτων.

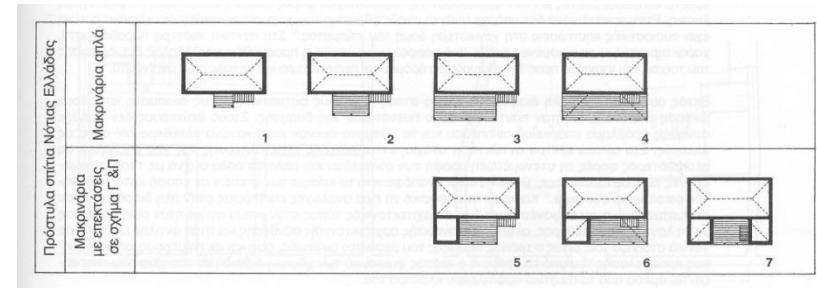

280

ΤΥΠΟΣ, ΠΡΟΤΥΠΟ, ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- Ορισμένοι ερευνητές στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν υποτιμητικά την τυπολογία, επειδή στο παρελθόν υπήρξε βασικό εργαλείο στην προσπάθεια ν' αναπαρασταθεί η **συνέχεια** της ελληνικής αρχιτεκτονικής από την αρχαιότητα (π.χ. από τον Γεώργιο Μέγα)
- Ο μηχανισμός του **προτύπου** με **παραλλαγές**, που προτείνει ο Rapoport στο *House, Form and Culture* είναι, ωστόσο, ακριβώς το ίδιο πράγμα

ΠΩΣ ΚΑΤΑΡΤΙΖΕΤΑΙ ΕΝΑΣ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

- Συνήθως η ταξινόμηση των αρχιτεκτονικών τύπων γίνεται με βάση είτε το γενικό χαρακτήρα των κατόψεων, είτε τον αριθμό των χώρων, ή με συνδυασμό των δύο περιπτώσεων

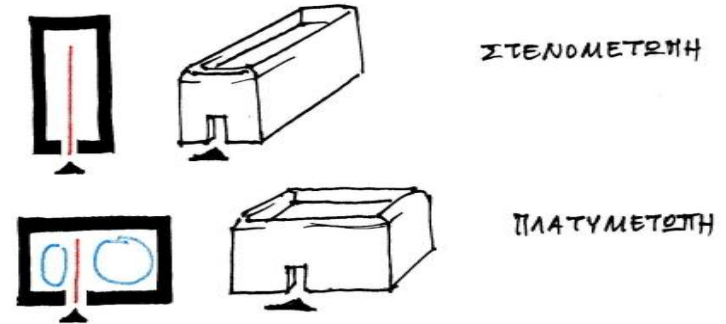
Π Λ Α Τ Υ Μ Ε Τ Ω Π Α				
	ΜΟΝΟΧΩΡΑ	ΔΙΧΩΡΑ	ΤΡΙΧΩΡΑ	ΣΥΝΘΕΤΑ
ΜΑΚΡΙΝΑΡΙΑ	 1 2	 3 4		
ΔΙΑΤΑΞΗ Γ		 5 6 7	 8 9 10 11	
ΔΙΑΤΑΞΗ Π				 12 13

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

I. ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΨΗΣ

Από το γενικό περίγραμμα της κάτοψης προκύπτουν δύο μεγάλες κατηγορίες σπιτιών:

- **Στενομέτρωπα** ή **συνεπτυγμένα**, με τη διάσταση του βάθους μεγαλύτερη ή ίση με το μήκος της πλευράς όπου βρίσκεται η είσοδος
- **Πλατυμέτρωπα** ή **μακρινάρια**, με επίμηκες σχήμα και προσπέλαση από την πλευρά με το μεγαλύτερο μήκος

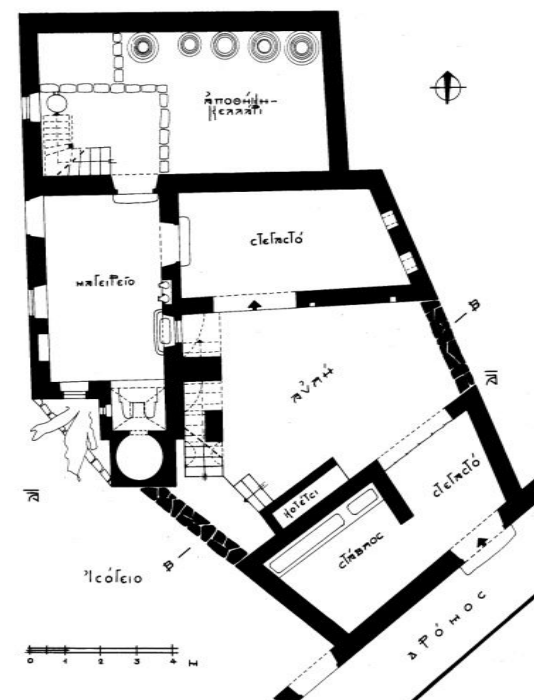

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

I. ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΨΗΣ

Στην περίπτωση των συνθετότερων κατόψεων μπορούν επίσης να εμφανιστούν περιγράμματα:

- Σε σχήμα Γ
- Σε σχήμα Τ
- Σε σχήμα Π
- Κλειστά, με **κεντρική αυλή**, που προκύπτουν από απλούστερο πυρήνα με πολυάριθμες προσθήκες

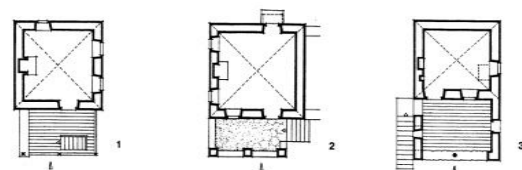

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

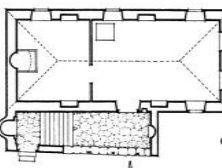
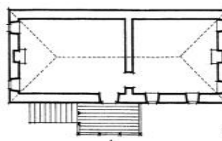
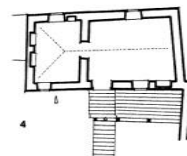
II. ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΩΡΩΝ

Η απλούστερη κάτοψη είναι η **μονόχωρη**, το **μονόσπιτο**. Στη συνέχεια υπάρχουν:

- **Δίχωρα**
- **Τρίχωρα**
- **Πολύχωρα**

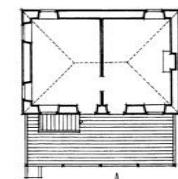
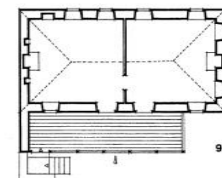
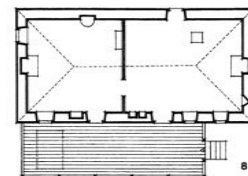
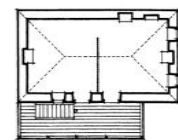

22. Διατηρημένα (περίπου τετράγωνο σχήματος) μονόσπιτα οικοδομήματα στίβου με γενική στην πρόσοψη (πρόστυλο) από την Πολυκωνίστρα και τη Στιρέα Ελλάδα:
1. Από το Καστέλ Αρκαυτίου.
2. Από το Καστέλ Ιθύνειν (Αρβεντοροκλή).
3. Από το Αδράσι Αττικής.

Αναγκασμένα μακρινά σπήια της Ηπειρώς της Σπέρδας και της Πολυκωνίστρας, με δύο χώρους στον άροφ (θραύκι) και γενική στην όψη της εισόδου (πρόστυλο):
4. Από το Αδράσι Αττικής.
5. Από το Γκλαύκο Θεσσαλονίκης.
6. Από την Κραμασίτη Αρκαυτίου.

Σπήια του ίδιου τύπου με εισόδους σε κάθε έναν από τους δύο χώρους:
7. Από τον Ελευθεριότο Αρβανίτη Καρόλας.
8. Από την Αγ. Άννα Ευβοίας.
9. Από τη Βίλα Θεσσαλονίκης.
10. Από το Ελευθεριότο Βρανίλλας.

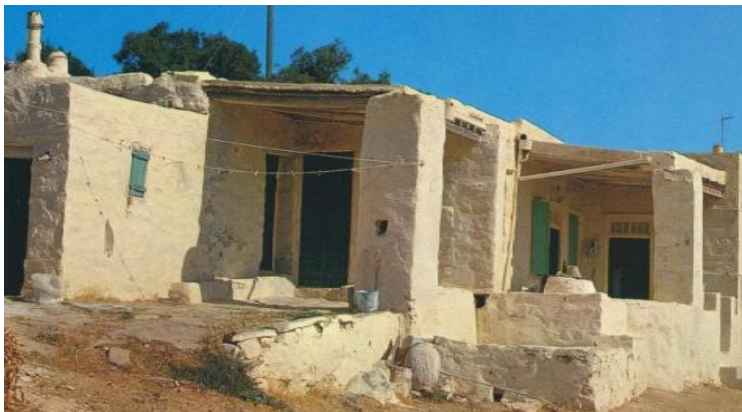

23

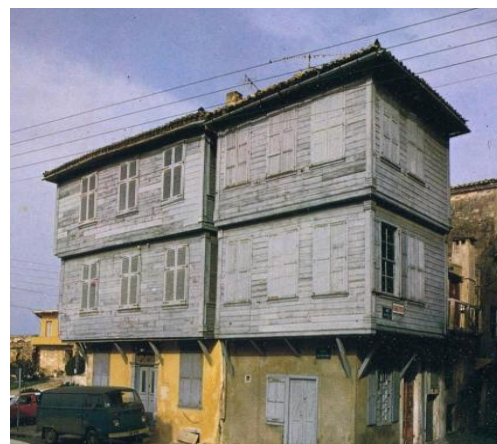

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

III. ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΡΟΦΩΝ

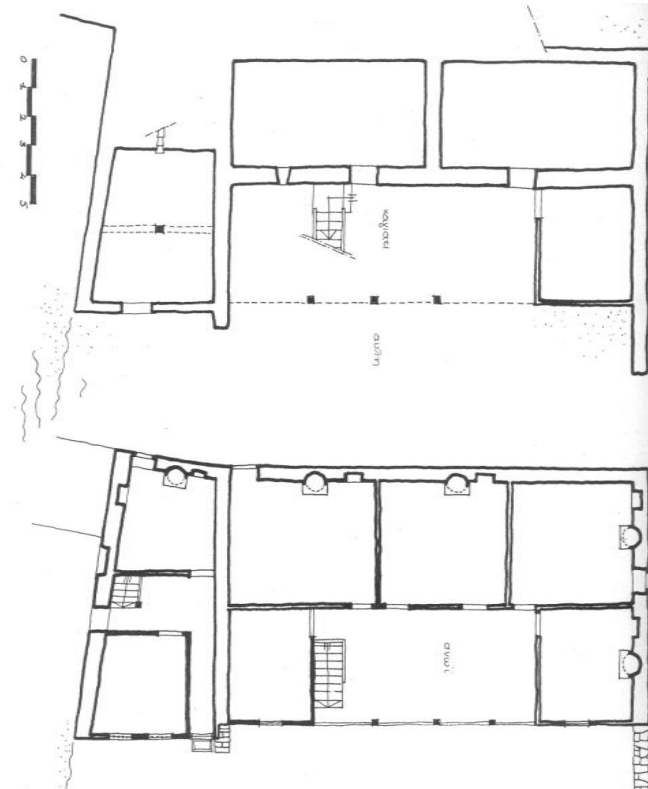
- Τα απλούστερα σπίτια είναι **ισόγεια**
- Η πλειονότητα των σπιτιών είναι **διώροφα**
- Σε περιορισμένο αριθμό απαντούν τα **τριώροφα**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

III. ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΡΟΦΩΝ

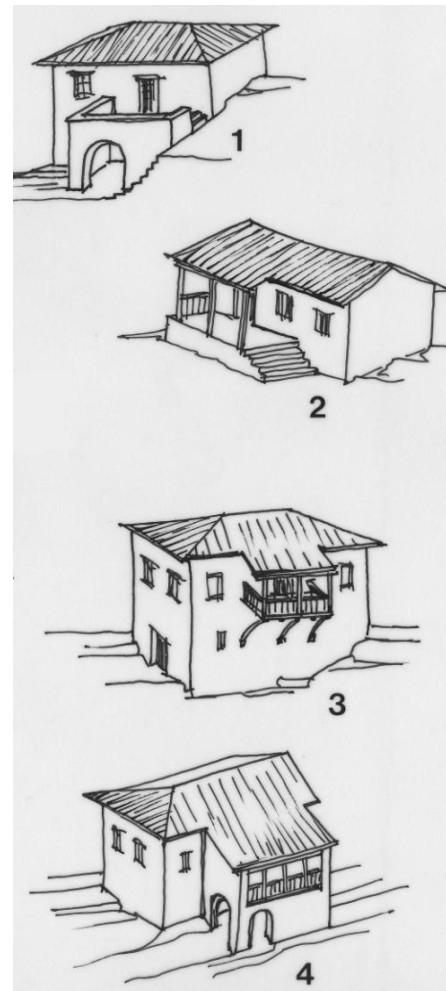
- Στην τυπολογική κατάταξη εξετάζονται όλα τα επίπεδα, μεγαλύτερη σημασία όμως έχει η διάταξη της κάτοψης των ορόφων, όπου βρίσκονται οι χώροι κατοικίας, και όχι των βοηθητικών ισόγειων

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

IV. ΗΜΙΪΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ

- Ιδιαίτερη βαρύτητα στον καθορισμό του αρχιτεκτονικού τύπου έχει η ύπαρξη ημιϊπαιθρίου χώρου (**χαγιάτι**), η θέση του και η σχέση του με τους κλειστούς χώρους της κάτοψης

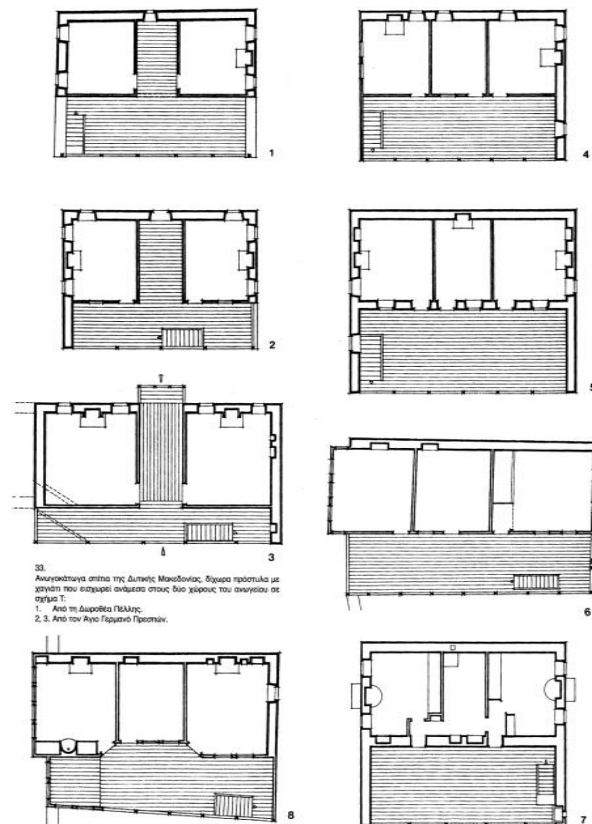

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

IV. ΗΜΙΪΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ

Με βάση τη θέση και τα χαρακτηριστικά του ημιϊπαίθριου χώρου υπάρχουν σπίτια

- **Πρόστυλα**, με χαγιάτι κατά μήκος ολόκληρης ή τμήματος της πρόσοψης
- Με **κεντρικό χαγιάτι** και πλευρικά δωμάτια (σχήμα T)
- Με **κλειστό** (εσωτερικό) χαγιάτι

33. Αντικείμενα σπίτια της Δυτικής Μακεδονίας, σχήμα πρόστυλα με χαγιάτι που εισέρχεται ανάμεσα στους δύο χώρους του ανοικτού σε σχήμα T.
1. Από τη Διορθία Πέλλης.
2, 3. Από τον Άγιο Γεωργίου Πρωτόν.

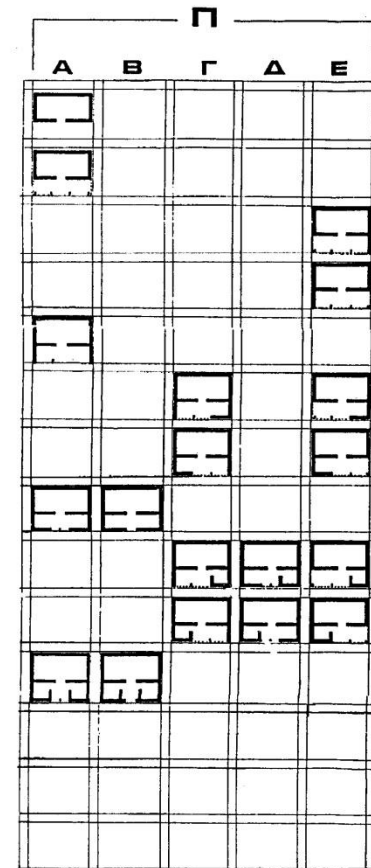
Αντικείμενα μακρονάρια σπίτια της Μακεδονίας, πρόστυλα τμήματα με χαγιάτι σε όλο το μήκος της πρόσοψης.
4. Από τη Μεσορρή Παναγίου, Τυροκόο, Β' φάσος.
5. Από τα Μεσορρήσια Παναγίου (Το λεγόμενο σπίτι του Αγίου).
6. Από τη Βέροια.

7. Με κεντρικό εμβόλο, από την περιοχή Εοθής.
8. Περιπέσει σπίτιου του ίδιου τύπου με επάρσεις στη διαμόρφωση του κεντρικού τμήματος του εμβόλου από τη μεγαλύτερη βόλκανη αριστεριανική. Από το Ροδόφι Παναγίου.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

- Η **τυπολογία** είναι ένας τρόπος κατάταξης αντιπροσωπευτικών θεωρητικών ιδεογραμμάτων των βασικών αρχιτεκτονικών τύπων σε ένα είδος αρχιτεκτονικών γενεαλογικών δένδρων, τους **τυπολογικούς πίνακες**, προχωρώντας από τον απλούστερο προς τον συνθετότερο τύπο

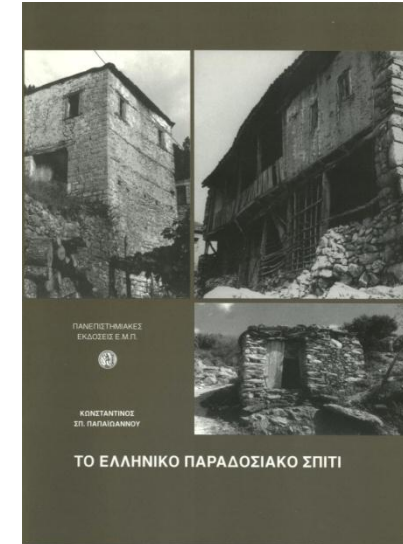
ΠΛΑΤΥΜΕΤΩΠΟ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

		Συμπύκνισμα		Μακρινόμορφα					
		1	2	3. Δίχροα	4. Με ενδιάμεση γωνία	5. Τρίχροα	6. Τετράχροα	7. Με προσθήκη σχήματος Γ	8. Με προσθήκη σχήματος Π
Ισόγεια	Ανά Α								
	Πρόστυλα Β								
Διάφορα	Ανά Γ								
	Νέοις Ελλοδός Πρόστυλα Δ								
	Πλάτυμνισμα Ε								
Βόρειος Ελλάδα	Πρόστυλα Η Ζ								
	Μικρή πρότυπα Θ								

82. Πίνακας των βασικών τύπων λαϊκής κατοικίας στην αρχιτεκτονική παράδοση του ημερηστικού ελληνικού χώρου.

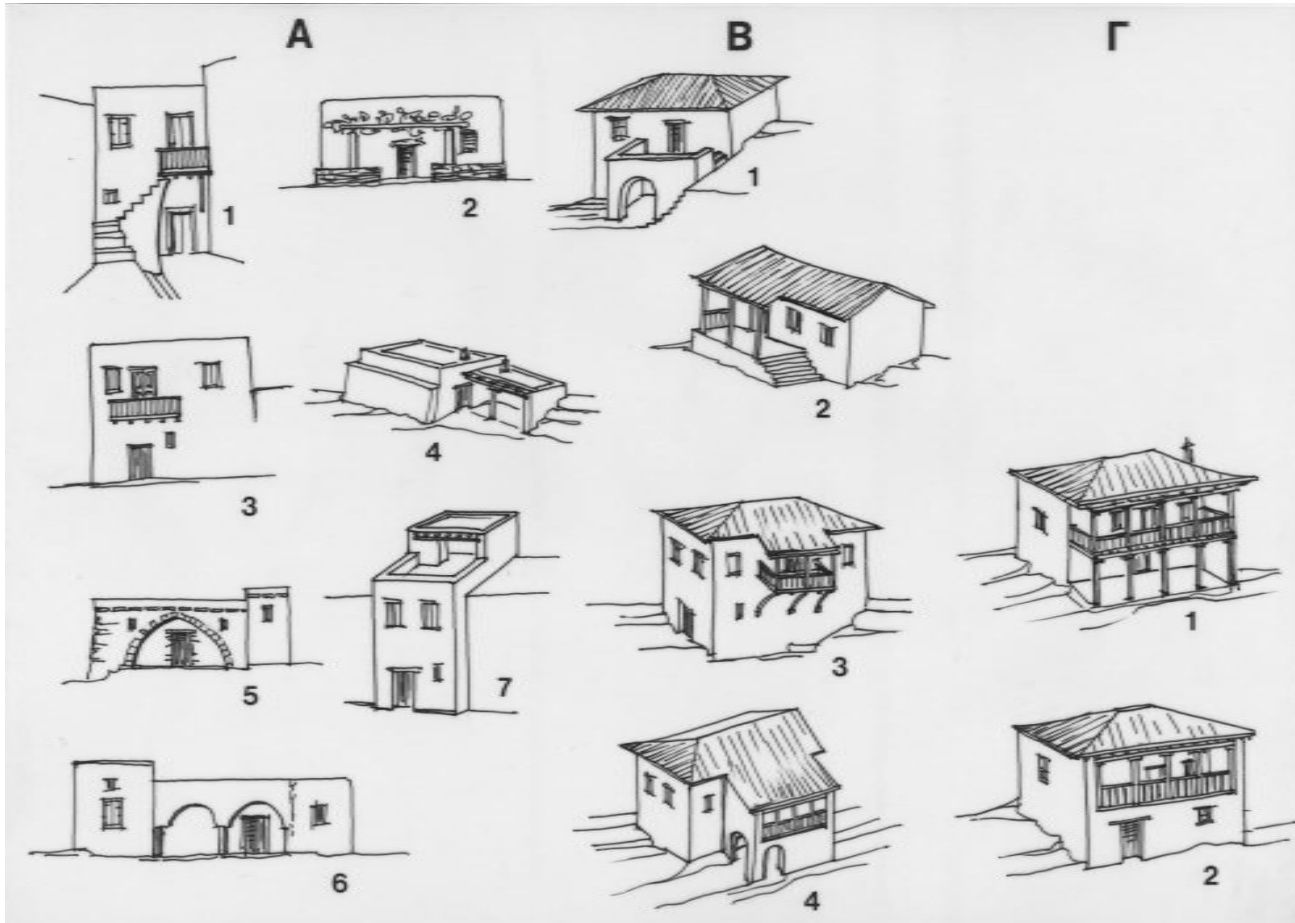

Κ. Παπαϊωάννου, *Το
Ελληνικό
Παραδοσιακό Σπίτι*,
Αθήνα 2003

83

ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ

I. ΤΥΠΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ & ΗΜΙΪΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ

A. Νησιά

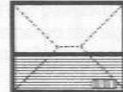

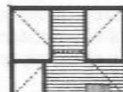

B. Νότια Ελλάδα

Γ. Βόρεια Ελλάδα

ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ

II. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΗΜΙΪΠΑΙΘΡΙΩΝ (ΧΑΓΙΑΤΙΑ)

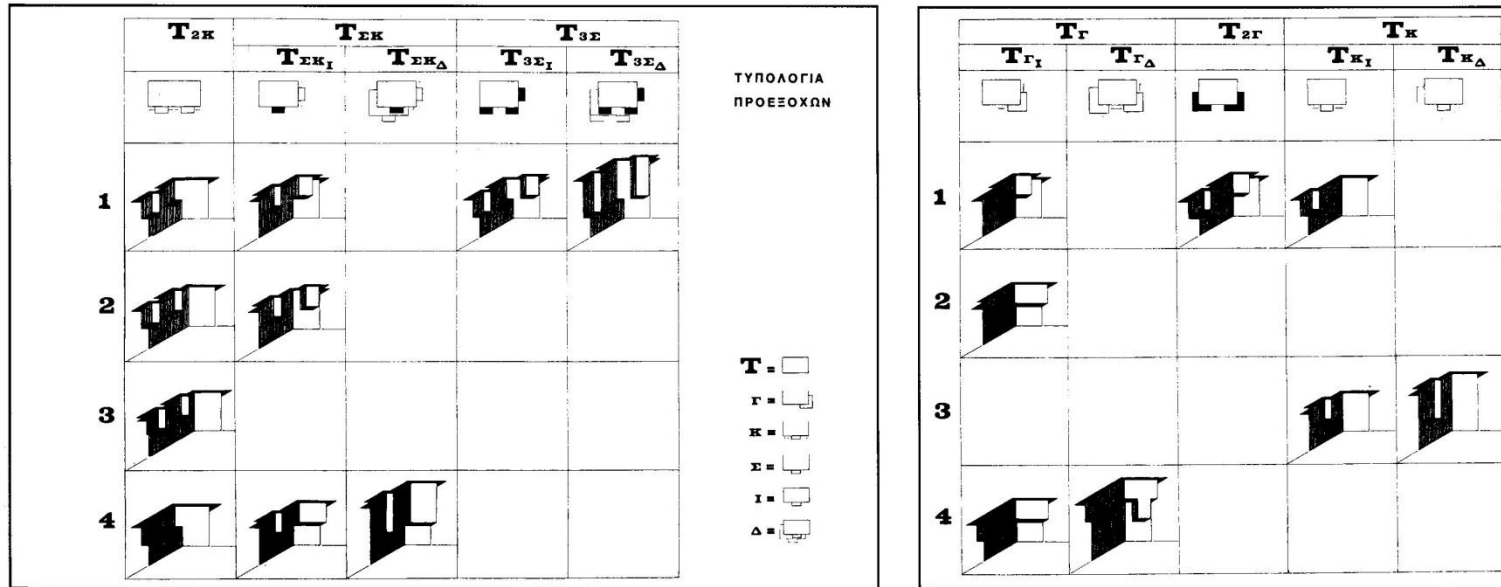
		Με ανοιχτό χαγιάτι			Με κλειστό χαγιάτι		
Πρόστυλα σπίτια Βόρειας Ελλάδας	Μακρινάρια απλά						
	Μακρινάρια με επεκτάσεις σε σχήμα Γ & Π						
	Δίχωρα με εσωτερικό με χαγιάτι						
	Δίχωρα με εσωτερικό χαγιάτι και επεκτάσεις σε σχήμα Γ & Π						
	Δίχωρα με εσωτερικό με χαγιάτι						

- Το χαγιάτι στην κάτοψη του βορειοελλαδίτικου σπιτιού, θέση και σχέση του με τους κλειστούς χώρους

ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ

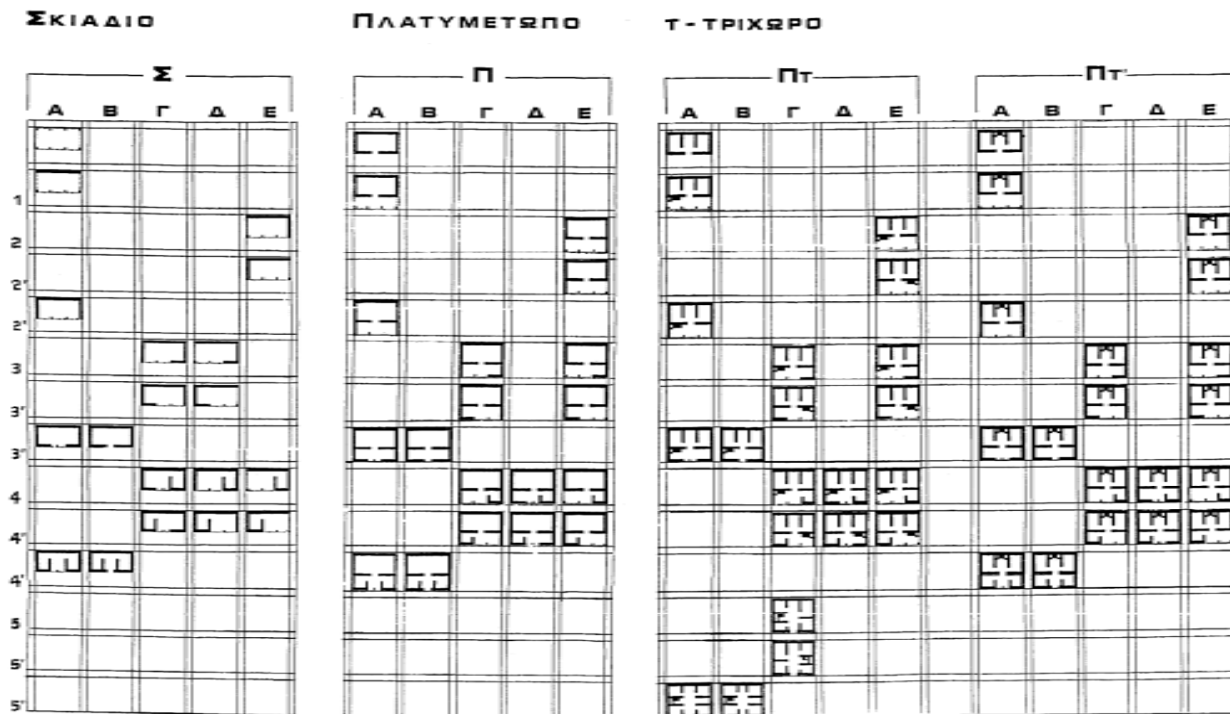
III. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΚΛΕΙΣΤΩΝ ΠΡΟΕΞΟΧΩΝ

- Θέση και σχέση με τη συνολική επιφάνεια των όψεων των κλειστών αρχιτεκτονικών προεξοχών (**σαχνισιά**), στην Άνω Πόλη της Θεσσαλονίκης

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΕΥΡΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΓΚΑΙΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

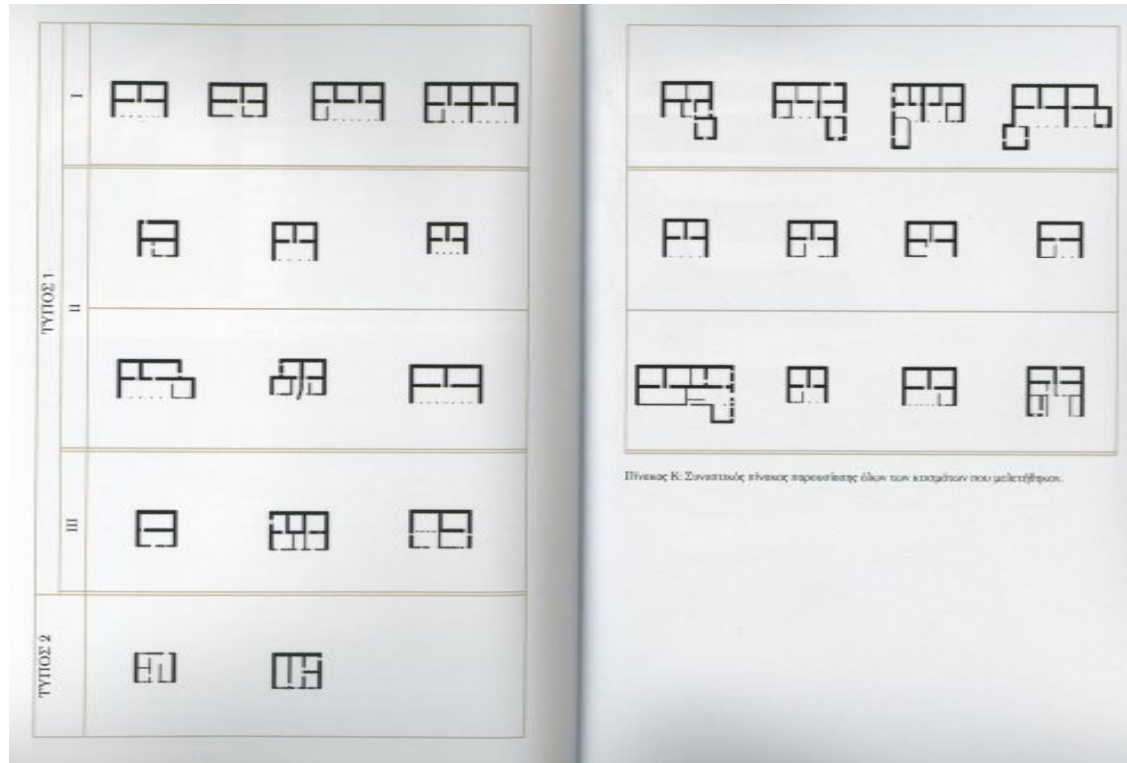

Τυπολογία
πλατυμέτωπης
κατοικίας

- Για τη συγκρότηση ενός πίνακα χωρίς κενά στους βασικούς τύπους απαιτείται η μελέτη μιας ευρείας γεωγραφικής ενότητας (π.χ. Κρήτη, Ήπειρος κ.λπ.)

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Παν. Ξάνθος,
Ψηλή Ράχη
Δράμας, 2008

- Σε επίπεδο οικισμού ο τυπολογικός πίνακας είναι συνήθως ένας κατάλογος **λίγων βασικών τύπων**, με τις επί μέρους παραλλαγές-υποδιαιρέσεις τους

Η ΜΟΡΦΗ: ΑΚΟΜΗ ΜΙΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΟΡΙΖΟΜΕΝΗ ΕΝΝΟΙΑ

- Με τον όρο δεν νοείται η εξωτερική εμφάνιση και διακόσμηση ενός κτηρίου, αλλά το **σύνολο** των επί μέρους συνθετικών του στοιχείων και η **σχέση** τους με το όλον: κλίμακα, αναλογίες, διάρθρωση και εναλλαγές όγκων και επιφανειών, σχέση κενών-πλήρων κ.λπ.

ΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

- Το γνωστικό πεδίο της **Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας** συμπληρώνει την Ιστορία της Αρχιτεκτονικής, εξετάζοντας την αρχιτεκτονική δημιουργία ανεξάρτητα από τη συνιστώσα της γραμμικής πορείας του Χρόνου, δηλαδή τη σχέση των διαφόρων μορφών μεταξύ τους μέσα από μια **διαχρονική προσέγγιση**

Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

- Στο Δυτικό πολιτισμό η ζώσα παράδοση έχει χαθεί, λόγω της απώλειας του **κοινού συστήματος αξιών** και της **κοινής εικόνας του κόσμου** (*imago mundi*) και της **προτεραιότητας του ατομικού ως προς το συλλογικό**. Το πνεύμα συνεργασίας που κάνει τους ανθρώπους να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων αντικαθίσταται με διαρκώς ισχυρότερους **ελεγκτικούς μηχανισμούς**

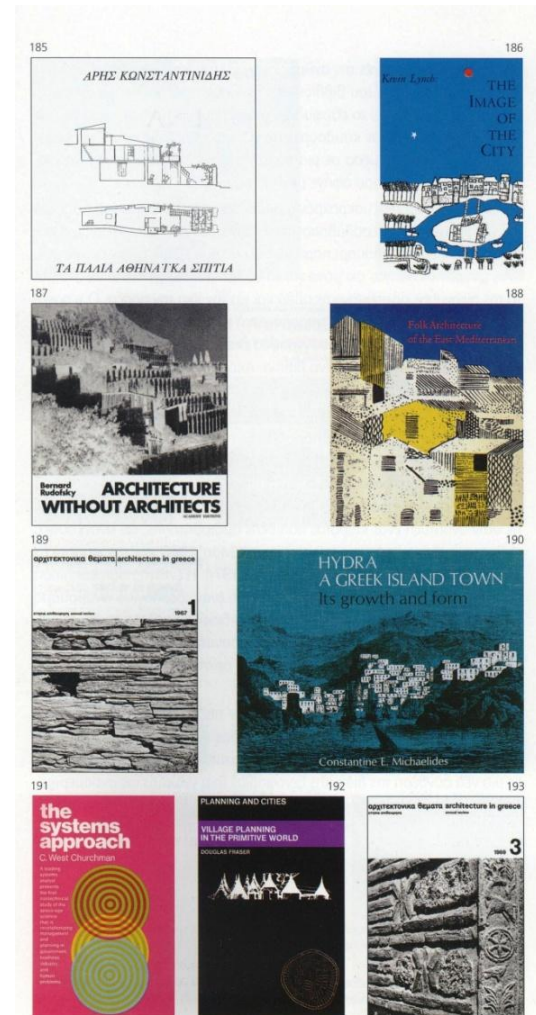
Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Στον τομέα της αρχιτεκτονικής τα παραπάνω έχουν οδηγήσει σε μια **διεύρυνση** και **κλιμάκωση** της **εξειδίκευσης** και μια **λατρεία** της **διαφοροποίησης** και του **νεωτερισμού**, που έχουν αναχθεί σε ύψιστες αξίες
- Η επικράτηση του όρου **αρχιτεκτονική κληρονομιά** και ο βιωματικά **αμέτοχος** τρόπος προσέγγισής της είναι χαρακτηριστικά επακόλουθα

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Το α' μισό του 20^{ου} αιώνα η προσέγγιση στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική ήταν περισσότερο **βιωματική**
- Με την ανάπτυξη της αρχιτεκτονικής θεωρίας και κριτικής, η εξέταση της παράδοσης γίνεται **αφηρημένη** και **αποστασιοποιημένη**

ΠΑΡΑΔΟΣΗ & ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Η σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική, έχοντας με σπουδή εισαγάγει και ενσωματώνει μια ποικιλία διεθνών ρευμάτων, δεν κατόρθωσε να οργανώσει ένα ευδιάκριτο **πλαίσιο αρχών**, που να διέπει τη ντόπια αρχιτεκτονική δημιουργία

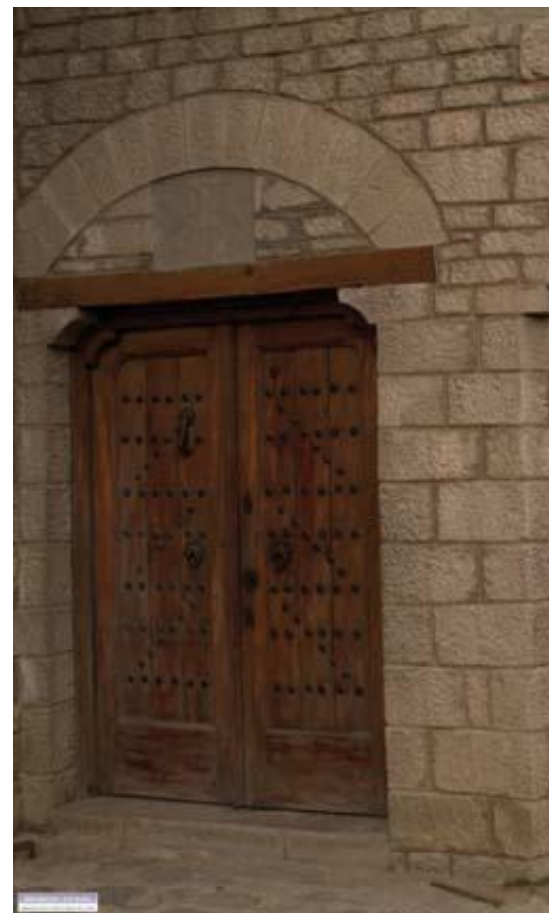
ΠΑΡΑΔΟΣΗ & ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Το αστικό και αγροτικό τοπίο στην Ελλάδα είναι άναρχο και προβληματικό, επειδή δημιουργήθηκε από μια **ετερόφωτη** αρχιτεκτονική για να εκφράσει μια **ασυνάρτητη**, υπερκαταναλωτική κοινωνία

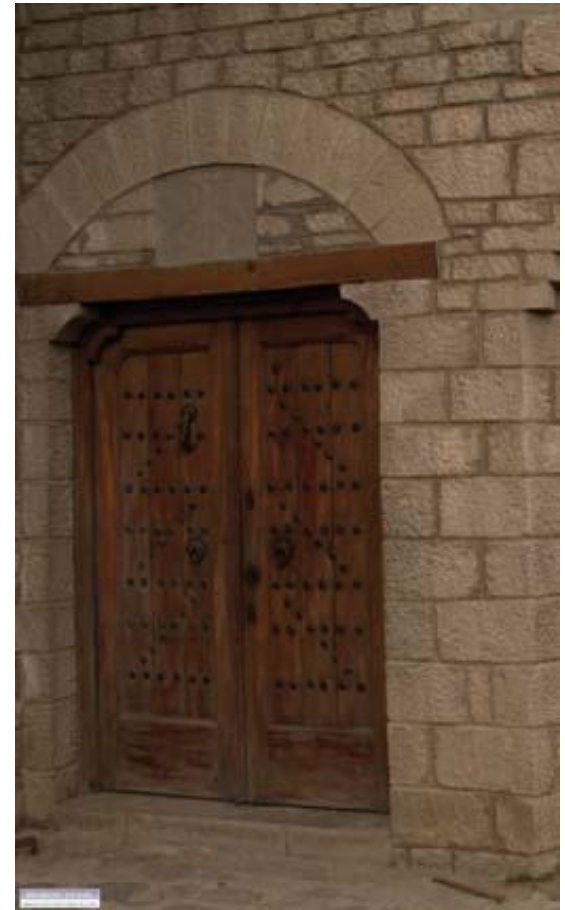
ΠΑΡΑΔΟΣΗ & ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Κάθε λαός έχει δικαίωμα σε **εθνική αυτογνωσία** και **εθνική αξιοπρέπεια**, με βάση την **ειλικρινή** σχέση του με το παρελθόν, τη **δυναμική** και **συνειδητοποιημένη** θέση του στο παρόν και το **όραμά** του για το μέλλον
- Η εγχώρια πολιτική και διπλωματία, συνήθως κατώτερη των απαιτήσεων αυτών...

ΠΑΡΑΔΟΣΗ & ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- ...επιφόρτισε την ιστορική, λαογραφική και αρχιτεκτονική έρευνα με την υποχρέωση να στηρίξουν τη συχνά δοκιμαζόμενη εθνική αξιοπρέπεια του ελληνικού λαού
- Ως συνέπεια, και η παραδοσιακή αρχιτεκτονική έχει γνωρίσει μεγάλη **ιδεολογική φόρτιση**, προκατάληψη και πολεμική κριτική

ΤΟ «ΜΑΘΗΜΑ» ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

- Όμως, οι σύγχρονες απεριόριστες δυνατότητες επιλογής, χωρίς ένα γενικό πλαίσιο αρχών, το οποίο κάποτε **με φυσικό τρόπο** έθετε η παράδοση, έχουν αποβεί πρόβλημα, που αποστερεί την αρχιτεκτονική από τη δυνατότητα να δημιουργήσει μορφές με **νόημα**

ΤΟ «ΜΑΘΗΜΑ» ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

- Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική δημιουργία μάς μυεί στο **μεγαλείο του ελάχιστου**, της άκρας δηλαδή λιτότητας και οικονομίας σε χώρο, υλικά, πόρους: αξιών που υποχώρησαν κι εγκαταλείφθηκαν τον 20^ο αιώνα κάτω από την πίεση ενός **άκριτου** και **άκρατου** καταναλωτισμού

ΤΟ «ΜΑΘΗΜΑ» ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

- Αξιών, που είναι καιρός να **επανεέλθουν**, καθώς, στη σημερινή κρίσιμη συγκυρία, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και - σε μέγιστο βαθμό- στην ελληνική μικροκλίμακα, τα αξιακά μας συστήματα πρέπει ταχύτατα να **αναθεωρηθούν** σε όλους τους τομείς της ζωής μας

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΑΝΤΙΦΑΡΜΑΚΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΚΙΝΗΜΑΤΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

ΠΡΟΠΛΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ Ν. ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2010 - 27 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ

Οργάνωση
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ Α.Π.Θ.
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ Α.Π.Θ.
ΙΣΤΟΡΙΚΟ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
& ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

Συνδιοργάνωση
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ
ΔΙΕΘΝΕΣ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΣΥΝΟΨΗ

- ***Πίσω από κάθε ιστορική έρευνα υπάρχει η παραδοχή ότι μπορούμε να διδαχθούμε από το παρελθόν, ότι η μελέτη του παρελθόντος έχει κάποια αξία, τόσο από φιλοσοφική άποψη όσο και επειδή μας βοηθά να συνειδητοποιήσουμε την πολυπλοκότητα και την αλληλοεπικάλυψη των γεγονότων. Επίσης, μπορεί να καθορίσει τα στοιχεία εκείνα που μένουν σταθερά κι εκείνα που μεταβάλλονται(...)***

Amos Rapoport, *Ανώνυμη Αρχιτεκτονική και Πολιτιστικοί Παράγοντες*, 2010, σ. 24

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 6

- Προσωπικό αρχείο Θέμη Χατζηγιαννόπουλου

Διαφάνεια 7

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 8

- <http://static.panoramio.com/photos/large/16484504.jpg>

Διαφάνεια 9

- http://nikiana.files.wordpress.com/2009/01/cho-riatissa_karabalis.jpg?w=500&h=795

Διαφάνεια 10

- http://3.bp.blogspot.com/_TEf1INOGdLI/THphCYRBRSI/AAAAAAAAAIk/uSPi1_zU9JU/s1600/DSC01970.JPG

Διαφάνεια 11

- http://www.armaosmusic.gr/assets/10010192_m.jpg

Διαφάνεια 12

- [http://blogs.sch.gr/lithoglypta8gymioan/page/4/#prettyPhoto\[104\]/1/](http://blogs.sch.gr/lithoglypta8gymioan/page/4/#prettyPhoto[104]/1/)

Διαφάνεια 13

- <http://www.anelixi.org/oikologiki-arxitektoniki/domisi-pilou/i-domisi-tou-pilou-stin-ellada/eisagogi/>

Διαφάνεια 14

- http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lura_Albania_kulla.jpg

Διαφάνεια 15

- <http://notesfromcamelidcountry.net/tag/toguna/>

Διαφάνεια 16

- Α. Ραρορορτ-Δ. Φιλιππίδης, Ανώνυμη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες, Μέλισσα, Αθήνα 2010, σελ.45

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 17

- <http://tangelonias.blogspot.gr/2011/10/1893.html>

Διαφάνεια 18

- Α. Raroport-Δ. Φιλιππίδης, *Ανώνυμη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες*, Μέλισσα, Αθήνα 2010, σελ.45

Διαφάνεια 19

- Α. Raroport-Δ. Φιλιππίδης, *Ανώνυμη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες*, Μέλισσα, Αθήνα 2010, σελ 68

Διαφάνεια 20

- <http://www1.rizospastis.gr/getImage.do?size=medium&id=35829&format=.jpg>

Διαφάνεια 21

- <http://www.jewelpedia.com/img/gallery/061999100123460770939968.jpg>

Διαφάνεια 22

- http://pemptousia-2.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2012/04/Outi_00490.jpg

- <http://1.bp.blogspot.com/-KrvNR1Q2zcl/TwDNkYz4FQI/AAAAAAAAABLo/qPVoAMXTG-g/s400/%25CE%259B%25CE%25B1%25CE%25BF%25CE%25B3%25CF%2581%25CE%25B1%25CF%2586%25CE%25AF%25CE%25B1.jpg>

Διαφάνεια 23

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 24

- [http://blogs.sch.gr/costas78/#prettyPhoto\[82\]/2/](http://blogs.sch.gr/costas78/#prettyPhoto[82]/2/)

Διαφάνεια 25

- http://commons.wikimedia.org/wiki/File:%CE%97ut_in_gyftokampos.jpg

Διαφάνεια 26

- <http://klearchosguidetothegalaxy.blogspot.gr/2007/05/blog-post.html>
- <http://www.travelcheers.com/wp-content/uploads/2013/02/scenery-in-Santorini.jpg>
- <https://www.flickr.com/photos/26684084@N05/3237810875>

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 27

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 66

Διαφάνεια 28

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 66

Διαφάνεια 29

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ. 2, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ.289

Διαφάνεια 30

- <http://home.earthlink.net/~mikedemanatravel/mali.html>

Διαφάνεια 31

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 44

Διαφάνεια 32

- Χ. Βαλλιάνος-Σ. Κόκκορη, *Κρητική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Οικισμοί και μνημεία της Δυτικής Μεσαράς. Τα ανοίγματα στο κρητικό σπίτι (Νομός Ηρακλείου) [=Εκδόσεις Μουσείου Κρητικής Εθνολογίας, Βώροι, αρ. 10], Αθήνα 1987, σελ. 133*

Διαφάνεια 33

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 89

Διαφάνεια 34

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ. 3, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ.280

Διαφάνεια 35

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 66

Διαφάνεια 36

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 37

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 38

- Χ. Βαλλιάνος-Σ. Κόκκορη, *Κρητική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Οικισμοί και μνημεία της Δυτικής Μεσαράς. Τα ανοίγματα στο κρητικό σπίτι (Νομός Ηρακλείου) [=Εκδόσεις Μουσείου Κρητικής Εθνολογίας, Βώροι, αρ. 10], Αθήνα 1987, σελ. 134*

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 39

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 73

Διαφάνεια 40

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ. 2, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ.31
- Προσωπικό αρχείο
- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ. 3, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ.283

Διαφάνεια 41

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ. 8, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ.32

Διαφάνεια 42

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 43

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 97

Διαφάνεια 44

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 44

Διαφάνεια 45

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 171

Διαφάνεια 46

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 47

- Κ. Παπαϊωάννου, *Το Ελληνικό παραδοσιακό σπίτι*, Εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα 2003, σελ. 171

Διαφάνεια 48

- Ν.Κ. Μουτσόπουλος, *Άνω Πόλη Θεσσαλονίκης*, Λεύκωμα, Θεσσαλονίκη 1979

Διαφάνεια 49

- Ν.Κ. Μουτσόπουλος, *Η Αρχιτεκτονική μας Κληρονομιά*, Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 131

Διαφάνεια 50

- Παν. Ξάνθος, *Ψηλή Ράχη. Ένας παραδοσιακός οικισμός της Δράμας*, Θεσσαλονίκη 2008, σελ 194-195

Διαφάνεια 51

- Ν.Κ. Μουτσόπουλος, *Αναμνήσεις* (συλλογή σκίτσων), Θεσσαλονίκη, σελ.2

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 52

- <http://lacanea.wordpress.com/category/%CE%B5%CE%BF%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%B1/>

Διαφάνεια 53 -54

- [http://blogs.sch.gr/lithoglypta8gymioan/page/4/#prettyPhoto\[104\]/1/](http://blogs.sch.gr/lithoglypta8gymioan/page/4/#prettyPhoto[104]/1/)

Διαφάνεια 55

- Α. Ραρορορτ-Δ. Φιλιππίδης, *Ανώνυμη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες*, Μέλισσα, Αθήνα 2010, σελ.323

Διαφάνεια 56

- ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
- [http://1.bp.blogspot.com/_AxhN-vsf810/TKNr8Gjv07I/AAAAAAAAABiU/brqNVIhvs68/s1600/TRIFYLIA_\(2\).JPG](http://1.bp.blogspot.com/_AxhN-vsf810/TKNr8Gjv07I/AAAAAAAAABiU/brqNVIhvs68/s1600/TRIFYLIA_(2).JPG)

Διαφάνεια 57

- ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
- ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Διαφάνεια 58-59

- http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&sobi2Id=64&Itemid=338

Διαφάνεια 60-62

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 63

- <http://www.wheezyrider.com/2009/02/iran.html>

Τέλος

Επεξεργασία: Τάσιου Στεφανία
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

